

המבקשת:

ת"ב

- הנתבעת -

ע"י ב"כ עוה"ד אבנר פינצ'וק ו/או דן יקיר ו/או
דנה אלכסנדר ו/או מיכל פינצ'וק ו/או עאוני בנא
ו/או לילה מרגלית ו/או תאופיק טיבי ו/או שרון
אברהם-ויס ו/או לימור יהודה ו/או עודד פלר ו/
או טלי ניר ו/או גיל גן-מור ו/או נסראת דקואר
ו/או נסרין עליאן

מהאגודה לזכויות האזרח בישראל

רחוב נחלת בנימין 75, תל אביב 65154

טלפון: 03-5608185, פקס: 03-5608165

דוא"ל: apinchuk@acri.org.il

- נ ג ד -

המשיבה:

חברת פ'

- התובעת -

בקשה לסילוק התביעה על הסף

בית המשפט הנכבד מתבקש לסלק את התביעה על הסף ולחלופין לעכב את הדיון בה עד לסיום הליך תלוי ועומד המתקיים בבית הדין לעבודה, והנוגע לעניין נשוא התביעה.

ואלה הנימוקים לבקשה

הקדמה: סליחה שהתלוננו, "כוונתנו לא הייתה" לעמוד על זכויותינו

קבוצת עובדות ועובדי הוראה מועסקת בהעסקה עקיפה במוסד חינוכי באמצעות קבלן כוח האדם. על רקע תנאי העסקה מקפחים, ומקרים של הלנות שכר הן פונות למעסיקיהן במכתב ומבקשות לכבד את זכויותיהן. הן נתקלות בתגובה זועמת – לא על טענותיהן המוצדקות, שאינן זוכות להתייחסות, אלא על כך שהעזו לשלוח את מכתב התלונה. על רקע התגובות המאיימות, חוששות העובדות לאבד את משרתן. בלית ברירה הן "מתנצלות" על משלוח התלונה, ומבהירות שלא חשבו

לפעול למימוש זכויותיהן באמצעים משפטיים: "כוונתנו לא הייתה להשתמש בכלי המשפטי על מנת לפתור את בעיית עיכובי המשכורות..."

יותר ממכתב התלונה מלמד מכתב ההתנצלות על מצבן המחפיר והמשפיל של הכותבות, שנאלצות כמי שכפאן שד להתנצל על כך, שהעזו לבקש לקבל את התמורה המועטה לעמלן. על שממכתבן השתמע, שהן עלולות "חס וחלילה" לחטוא בפנייה לערכאות משפטיות כדי לממש זכויות שמגיעות להן על פי דין. "כוונתנו לא הייתה..."

* * *

אחת מהעובדות הנ"ל היא המבקשת. היא מנהלת באינטרנט בלוג וכותבת בו על נושאים שונים. הבלוג ורשת האינטרנט מהווים עבורה ועבור רבים אחרים זירה להחלפת דעות וחוויות ומידע.

שנה לאחר פרשת ה"התנצלות", על רקע שביתת המורים ומאבקן של מלצריות להתאגד, סיפרו בלוגרים אחרים באתר "רשימות" על חוויותיהם כעובדים מקופחים, ושאלו מדוע עובדי ועובדות הוראה, שזכויותיהם מקופחות אינם מתאגדים. על שאלה זו ניסתה המבקשת לענות ב"פוסט" משלה, וניסתה לבטא את חוסר האונים שחשים עובדים, שמרגישים שנעשה להם עוול, אך מתקשים לעמוד על זכויותיהם. בין הדוגמאות שהביאה נכלל גם סיפורם של עובדי המשיבה ופרשת "ההתנצלות" הכפויה. הפוסט זכה ל-6 תגובות מארבעה גולשים, שכולן מתייחסות לנושא הפוסט (מצבם של עובדים) ואינן מזכירות את המשיבה.

לאחר מספר חודשים, הגישה המבקשת תביעה בבית הדין לעבודה תביעה נגד המשיבה ומעסיקה האחרים, בגין תשלומים שהגיעו כדין ולא שולמו לה. בתגובה הגישה המשיבה את תביעת לשון הרע נשוא הבקשה שלפנינו. על פני הדברים צריך להיות נהיר גם למבקשת, שתביעתה נסמכת על אדנים רעועים, שהרי היא מכירה היטב את האירועים שנזכרו בפרסום. אבל היא גם מכירה היטב את פערי העוצמה בינה לבין המבקשת: המשיבה תוכל לעמוד בנטל ההוצאות המשפטיות ולנהל את המשפט – לכל היותר ינוכו כמה אלפי שקלים כהוצאה מוכרת מרווחיה. המבקשת לעומתה צריכה לחפש עורך דין שייצג אותה, ולעמוד בסיכון שתחויב לשלם פיצויים, גם אם הסיכוי לכך הוא קלוש, שכן, גם אם תחסוך את כל שתרויח במשך שנה שלמה לא יהיה בכך כדי לכסות את הסכום שנתבע ממנה, ועלות שכ"ט עו"ד שיגן עליה שקולה אף היא כנגד מספר לא מבוטל של משכורות חודשיות. ועוד לא אמרנו כלום על מצב חשבון הבנק שנמצא מעת לעת במשיכת יתר, ועל עוגמת הנפש והטרדה הכרוכות בניהול ההגנה. עוד יודעת המשיבה, כי הסיכוי להביא למחיקה על הסף של תביעת לשון הרע הוא קטן. היא נבנית מכך שבדרך כלל מניחים לתובע לברר את תביעתו עד תום, ומהמשקל המצומצם שמייחסים למחסומים כלכליים, שניצבים בפני מי שהפרוטה אינה בכיסו, שעה ששוקלים שמא ראוי לסלק על הסף תביעה קנטרנית וטורדנית כמו זו.

התוצאה היא קשה. שוב חוזר על עצמו אותו סיפור: המעביד מקפח את זכויות העובדת - זכויות עבודה או חופש ביטוי, והעובדת צריך להתנצל על שהעזה לנסות לממש זכויות אלה. אפקט מצנן על חופש הביטוי בכלל, ובפרט על חופש הביטוי ברשת האינטרנט – הזירה הדמוקרטית החדשה, שמתעלמת מהבדלי מעמד וממון, ומאפשרת לעובדים מקופחים להחליף מידע ודעות, להעצים זה את זה, לעמוד על זכויותיהם – דברים שנשללו מהם בעקבות התרסקותה של העבודה המאוגדת.

העובדות שלעיל, וכל יתר העובדות שבבקשה מעוגנות בשני התצהירים התומכים בבקשה. העתק מכתב התלונה ששלחו העובדות למשיבה ולמעבידים המשותפים האחרים מצורף ומסומן **נספח א'**. העתק נוסח מכתב ה"התנצלות" מצורף ומסומן **נספח ב'**. העתק הפרסום המלא והתגובות מצורף לבקשה ומסומן **נספח ג'**. העתק כתב התביעה שהגישה המבקשת בבה"ד לעבודה מצורף ומסומן **נספח ד'**. (יצוין, כי בשל איחור בתשלום האגרה נאלצה המבקשת להגיש את תביעתה בשנית לבית הדין לעבודה, התביעה "החדשה" זהה לתביעה המקורית). העתק כתבי ההגנה, שהגישו המשיבה ומרכז בבית הדין לעבודה, מצורף ומסומן **נספח ה'**.

במהלך השנים האחרונות נתקלת האגודה לזכויות האזרח בישראל בתופעה הולכת ומתגברת של בעלי אמצעים המגישים תביעות לשון הרע, שעל פניהן הן חסרות תוחלת, ושעתידות, ככל שאינן מכוונות, להרתיע דוברים בעלי אמצעים דלים ולהשרות אפקט מצנן על דיון חשוב בשאלות ציבוריות. על רקע כל נסיבות העניין נחזית תביעה זו להיות תביעה טורדנית מהסוג האמור. על כן, העמידה האגודה למבקשת ייצוג משפטי לצורך דיון בבקשת סילוק על הסף של התביעה דנן.

להלן נציג בפני בית המשפט הנכבד את חוסר התוחלת שבניהול התביעה הקנטרנית ומלאת הפרכות, ואת המחיר הכבד שיהיה לכך מבחינת המבקשת ומבחינת האינטרס הציבורי. לאור זאת נבקש מבית המשפט בקשות חלופיות: תחילה נראה, כי התביעה אינה מגלה עילה ולכן נבקש למחוק אותה על הסף. לחלופין נבקש לדחות אותה כיוון שכל כולה נוגעת ליחסי העבודה שבין הצדדים ועל כן הסמכות לדון בה נתונה לבית הדין לעבודה, ולחלופי חילופין נבקש למנוע כפל התדיינות, ועל כן לעכב את הדיון בה עד שבית הדין לעבודה יכריע בתביעה המקבילה - זו שהגישה המבקשת. לבסוף נבקש מבית המשפט לדחות את התביעה מחמת היותה קנטרנית וטורדנית, וזאת, בין היתר, תוך הפניה לדוקטרינה שקנתה לה אחיזה בפסיקה ובחסיקה אמריקאית, ונועדה להתמודד עם תביעות קנטרניות ומצננות כמו התביעה דכאן.

הבקשה לסילוק על הסף נסמכת על מספר עילות שכל אחת עומדת בפני עצמה, אך ביחד הן מחזקות את הטעמים מדוע יש לראות בתביעה זו מהלך חסר תוחלת מבחינה משפטית, שכל כוונתו להעניש את המבקשת על שהעזה להתלונן על מעסיקה.

הרקע לפרסום נשוא התביעה - יחסי העבודה בין הצדדים

1. כפי שמתואר בתצהירים התומכים בבקשה, המבקשת הועסקה במשותף על ידי המשיבה ועל ידי מרכז... (להלן: "המרכז") בשנה"ל 2005/6 ו-2006/7.

2. המשיבה היתה אחראית לתשלום שכרה בהתאם לדיווחים חודשיים של המרכז, והמרכז קבע וסיכם עם המשיבה סיכומים שונים לגבי אופן חישוב התמורה עבור עבודתה, עבודה שכללה שעות הדרכה ומשימות נוספות. אלא שבסוף שנת הלימודים הראשונה לא קוימו כל הסיכומים, שסוכמו איתה ועם עובדות ועובדים אחרים כמוה (ראו המכתב נספח א' והתצהירים התומכים בבקשה). הם גם לא זכו לתנאים סוציאליים כגון דמי חופשה, דמי מחלה, דמי חגים, הפרשות לקרן פנסיה וקרן פיצויים. גם שעות שבוטלו על ידי המוסד לא זיכו אותם בשכר.

3. בתחילת שנה"ל 2006/7 לא קיבלו העובדות את שכרן במועד. עבור חלקן היה מדובר בתופעה שכבר ארעה בעבר ולעיתים גרמה למשיכת יתר בחשבונות הבנק שלהן. עקב כך כתבו העובדות ב-15.11.2006 את המכתב הנזכר לעיל בהקדמה (נספח א' לבקשה):

"במהלך החודשים האחרונים לא הופקדו משכורותינו בחשבונות הבנק בזמן הדרוש על פי החוק... על אי העברת המשכורות לא קיבלנו שום הודעה מוקדמת ו/או התנצלות... מצב זה אינו נסבל ואינו חוקי. כולנו משלמים מחיר כספי ממשי על חריגה מהמסגרת, החזרת צ'קים, החזרת חיוב כרטיס אשראי, בגין איחור תשלום המשכורות... אם היה מדובר במקרה חד פעמי שנבע מתקלה ותוקן מיידי, לא היינו רואים שום צורך בכתיבת מכתב זה. אולם, זהו מקרה אחרון בשרשרת אירועים דומים. איש מאיתנו לא חתום על חוזה ולא קיבל בכתב, כנדרש על פי החוק, את תנאי העסקתו ומסגרת השעות שלו... חלק מאיתנו גילו בקיץ האחרון שעליהם להלחם על מה שסוכם בעל פה, ושאינו לו כל סימוכין בכתב. אנו דורשים תיקון של המצב, הווה אומר, קבלת תנאי העסקה של כל מדריך בכתב ו/או חתימה על חוזה, והסדרת תשלום המשכורות..."

4. לא חלפו שעות מספר והקבוצה קיבלה טלפונים נועמים, ממנהלת המרכז, שכללו האשמות שווא בדבר "הפרת אמון חמורה", ואיומים, לפיהם המכתב צפוי לגרום פגיעה חמורה במרכז עד כדי סגירתו, ולמצער ל"שינויים" שיהיו כרוכים בצמצום היקף המשרות.

5. המילים הקשות והאיומים עשו את שלהם. המדריכים והמדריכות הרגישו שמקום העבודה שלהם בסכנה. תחושה זו נוספה על התנאים האחרים – עבודה זמנית, תחושת חוסר ביטחון לנוכח תנאים שמסוכמים בעל פה ולא תמיד מקויימים, והעדר ועד או איגוד שיתמכו ויסייעו. על כן החליטו מרבית החתומים על המכתב לנסח סוג של "התנצלות". כיוון שהטענות שהעלנו במכתב התלונה היו מבוססות, ואיש לא הטיל בהן ספק, נוסחה טיוטת מכתב, שמבהירה אך זאת - "כוונתנו לא היתה להשתמש בכלי המשפטי על מנת לפתור את בעיית עיכובי המשכורת" (נוסח המכתב מצורף כנספח ב' לבקשה). המכתב נחתם בבקשה, לקיים בדחיפות פגישה על "הבעיות שאנו חשים בקיומן כבר תקופה ארוכה".

6. גם לאחר ה"התנצלות" המשיכה מנהלת המרכז לתאר את המכתב כ"פגיעה חמורה במרכז", "בגידה" ו"תקיפת סכין בגב" הגם שלא כפרה בטענות שהועלו בו.

7. רק בעקבות הדברים הללו, ביום 19.11.2006, חתמה המשיבה על חווי עבודה למפרע (החל מיום 1.9.2006). אלא שגם לאחר מכן הולך שכר מספר פעמים. פניות למשיבה נענו בתשובות בלתי מספקות, כמו, למשל, הטענה שהמרכז לא העביר למשיבה את התשלום המגיע לה (ראו התצהירים התומכים בבקשה וכן פירוט חשבונות הבנק של המבקשת – נספח ג' לכתב התביעה בבית הדין לעבודה – נספח ד' לבקשה זו).

מה מוטל על הכף: "מציבור עובדים להמון גלמוד"

8. בשני העשורים האחרונים ניכרת מגמה מדאיגה של היחלשות מעמדם של העובדים ברוב המגזרים. על מגמה זו ניתן ללמוד בראש וראשונה מהתוצאה: ירידת עקבית בחלקם של העובדים בהכנסה הלאומית לעומת חלקם של המעסיקים (ראו: נוגה דגן בוזגלו **הזכות לעבודה בישראל – מבט משפטי ותקציבי** (מרכז אדוה, 2007, להלן: "דוח אדוה") 16).

9. אחת הסיבות הבולטות להיחלשות זו, לצד התפתחויות גלובליות, הייתה המדיניות המכוונת, שכונתה בלשון נקייה "הגמשת שוק העבודה", וכללה בין היתר שבירה של דפוסי ההעסקה המסורתיים, וצמצום העבודה המאורגנת. "בישראל של שנות האלפיים יש הרבה פחות עבודה מאורגנת, כלומר, פחות עובדים מוגנים ובעלי זכויות... וישנם ענפי משק שלמים שאינם מכירים את התצורה החברתית העתיקה הקרויה 'ועד' והעובדים בהם עומדים, או נופלים, לבדם מול מעסיקיהם, בלי סיוע של חבריהם לעבודה" (ד"ר אבי בראלי "מציבור עובדים להמון גלמוד" **ארץ אחרת** 12 ספט-אוק' 2002).

10. ניסיונות של עובדים להתארגן – זכות יסוד המוקנית להם בדין - נתקלים פעמים רבות בתגובה אלימה וברוטאלית, כמו שאירע, למשל, במקרה של עובדי חיפה כימיקלים או במקרה של עובדי מטרודן בבאר שבע. פרשות כגון אלו משמשות אות אזהרה לעובדים אחרים שמנסים להתאגד ולעמוד על זכויותיהם. **בין שלל התגובות האלימות לניסיונות ההתאגדות, החלו לצוץ לאחרונה גם תביעות לשון הרע נגד העובדים, כמו שאירע במקרה של מאבק המלצריות בקופי-טו-גו – אחת הפרשות שעמדו ברקע הפרסום נשוא התביעה** (ראו: רוני סיני "תביעת דיבה נגד מלצריות הנאבקות בתנאי עבודה" **הארץ** 29.10.2007).

11. גורם חשוב נוסף שהאיץ את תהליך היחלשות כוח המיקוח של העובדים, הוא חדירתו המואצת של **דפוס ההעסקה באמצעות מתווכים – חברות כוח אדם וקבלני שירותים, דוגמת המשיבה במקרה דנן**. צורות העסקה אלה. מי שהכתיב את התפתחות המגמה של "העסקה עקיפה" או "תבנית העסקה משולשת" הייתה המדינה, ובעקבותיה גם רשויות מקומיות, ש"הגמישו" את שוק העבודה, באמצעות מכרזים "להספקת שירותי כוח אדם", מכרזים שהפכו את העבודה למצרך תוך התעלמות מהאדם המבצע אותה, מהמימד החברתי של העבודה ומהצורך להבטיח את זכויות העובדים: **"שהקבלן יעשה את העבודה עם גמדים קטנים, עם רובוטים, עם פיות וקוסמים, לא אכפת לי"**. (רונה גוצלב ואורלי בנימין, "מחויבות ודה הומניזציה כלפי עובדים 'זמניים' בקרב מנהלי משאבי אנוש במגזר הציבורי" **סוציולוגיה ישראלית** ז(2) (2006) 253).

12. דפוס ההעסקה "המשולשת" התרחב במהלך השנים גם לעובדים מיומנים ממעמדות הביניים: עובדי סיעוד, בריאות, ולענייננו – גם עובדי הוראה (דו"ח אדוה, 25; יולי חרומצניקו "בלי קביעות וזכויות: מאות מורים מועסקים כעובדי קבלן" **הארץ** 2.7.2006), והתופעה ממשיכה להתפשט גם לכיוונם של עובדים "בכירים" – עורכי דין, פסיכולוגים, פסיכיאטרים, ועוד (ראו: רונית נדיב, **העסקה באמצעות קבלני כ"א (משרד העבודה, הרשות לתכנון כח אדם** 2000).

13. תבנית ההעסקה המשולשת הפכה למנגנון ניצול וקיפוח זכויות של עובדים חסרי מגן (ראו: מיכל תגיר, **לעבוד בלי כבוד: זכויות עובדים והפרתן** (האגודה לזכויות האזרח בישראל – 2006) (להלן: "דוח האגודה"), 34-74). עד כדי כך החמירה התופעה, עד שלאחרונה החלו גם גורמים שונים ברשויות המדינה להכות על חטא, כפי שתאר זאת שוקי אורן, לשעבר החשב הכללי במשרד האוצר: "עובדי הקבלן בשירות המדינה חשופים להפרות בלתי פוסקות של זכויותיהם. **נחרדנו לגלות שמתבצעת הפרה בוטה של החוק וכי זכויותיהם של העובדים אינן נשמרות. לא מצאנו אפילו צדיק אחד בסדום.** אין ספק, הייתה לנו תקלה שהתרחשה במסגרת ההפרטות, שגם מבחינה חברתית אסור היה שתתרחש." (חיים ביאור, "עיני, זו ההזדמנות שלך להפסיק את החרפה". **הארץ** 2.4.08).

14. בתקופה בה נשחק מעמדם של העובדים וזכויותיהם מופרות באופן יומיומי, גדלה חשיבותו של מנגנון יעיל לאכיפת חוקי המגן בעבודה. אלא שמנגנון האכיפה המדינתית אינו מתפקד והעובדים תלויים ביכולת המיקוח שלהם-הם. אלא שכוח זה נחלש עד מאוד "דו"ח אדוה, 24; דו"ח האגודה, 75-80; דו"ח מבקר המדינה 54ב, 820). לכאורה, יכולים עובדים לבקש סעד מבתי הדין, "מפני שהמעסיקים נהנים מיתרונות מבניים בזירה המשפטית, ולא רק לעומת עובדים קשי-יום אלא גם לעומת עובדים ממעמדות הביניים." (ד"ר אבי בראלי "מציבור עובדים להמון גלמוד" **ארץ אחרת 12** ספט-אוקי 2002; דו"ח האגודה, 84-80). עובדים המשתכרים משכורות נמוכות מתקשים לשכור שירותי עורך דין ולהתדיין, בעוד שמעסיקים נהנים מיתרון פיננסי, שיכול לאפשר להם "אורך נשימה" ויכולת מרשימה להתדיין ולשאת בהוצאות משפט במקרה (הצפוי) של הפסד.

15. **זהו הרקע ליחסי העבודה שהתקיימו בין המשיבה והמרכז לבין המבקשת.** המבקשת ועימה עובדות ועובדי הוראה נוספים עבדו, כזכור, במרכז כ"עובדי שעה" באמצעות קבלן – המשיבה דכאן. כשלא קיבלו את משכורתיהן במועד חרף בקשות ותחינות חוזרות, הם ניסו לעשות פעולה משותפת והתלוננו בפני מעסיקיהם המשותפים. בתגובה ניתכו עליהם אש וגופרית, והם עמדו תחת איום, שהמעשה "החמור" שעשו עלול לעלות להן במקום העבודה (טקטיקה רווחת למיגור ניסיונות התאגדות, ראו, למשל: נעמי קליין NO LOGO (בבל, 2002) 260). **הפרסום נשוא התביעה מביא פרשה זו רק כדוגמא אחת לשאלה "מדוע לא מתאגדים".**

מה מוטל על הכף? חופש הביטוי באינטרנט

16. השאלה "מדוע לא מתאגדים" נענתה באירועים נשוא הפרסום. תשובה לשאלה **מדוע לא מתלוננים**, ומדוע על עובדות ועובדים להחריש ולהגביל את חופש הביטוי שלהם, קיבלה המבקשת עם הגשת התביעה דגן. התביעה והצורך להתדיין בה, ככל שבקשה זו תידחה, צפויים להשפיע על חופש הביטוי באינטרנט בכלל ועל יכולתם של עובדות ועובדים ליהנות מחופש זה, דווקא בתקופה שעובדים נזקקים לו ביותר לנוכח התמורות שהביאו לפגיעה בתנאיהם ובעמדת המיקוח שלהם.

17. רשת האינטרנט הביאה למהפכה בחיינו כיחידים וכחברה. כפי שכתב כב' השופט חשין, היא הרחיבה את גבולות חופש הביטוי הנתון לאדם, הרבה מעבר מהגבולות שהיו קיימים בעידן העיתונות, המודפסת והאלקטרונית: "... נפתחה הבמה בפני הכול, והיחיד יכול שיהיה גם מאזן

גם דובר. יהיו אף מי שיאמרו כי זוהי הדמוקרטיה בגאונה: שכל יחיד יוכל לומר את דברו ולהשפיע על חברו ועל מי שאינו חברו." (תב"מ 16/01 **סיעת ש"ס נ' פינס**, פ"ד נה(3) 159, 167).

18. רשת האינטרנט תורמת לדמוקרטיה, בכך שהיא מאפשרת לאנשים רבים להשתתף בשיח הציבורי. באמצעותה יכול כל אדם לממש את חופש הביטוי, שבעבר היה נתון לו רק באופן תיאורטי. כל אדם יכול להשמיע את דעתו בציבור ולהשפיע ולהיחשף לכל מידע שהוא מעוניין בו. יתר על כן, באמצעות הרשת יכולים אנשים בעלי עניין משותף למצוא זה את זה, להחליף מידע ולהתייעץ.

19. חידוש זה חשוב במיוחד עבור יחידים וצבורים מוחלשים, שמתמודדים עם גורמים חזקים מהם, גורמים הנהנים מעדיפות במשאבים כלכליים ובמידע. במיוחד **בעידן שבו "מידע הוא כוח"**, נודעת לכך חשיבות הרת גורל, במיוחד לעובדים שאינם מאוגדים. השיח האינטרנטי יכול לפצות, גם אם במידה מוגבלת, על אובדן היתרונות שמהם נהנו עובדים מאוגדים. באמצעותו הם יכולים להחליף מידע ולהתייעץ – דבר שעשו בעבר במסגרת הארגון, והחשוב מכל – להעצים זה את זה. הפרסום נשוא התביעה דנן - הוא דוגמא לכך, ולחשיבות העצומה לדיון הציבורי הוירטואלי עבור עובדים.

20. אלא שמימוש של הפוטנציאל הטמון ברשת האינטרנט תלוי בגורמים נוספים, המצויים אל מחוץ לרשת עצמה. הרשת היא גורם מכונן במדינות דמוקרטיות, ו"לא בכדי, במדינות בעלות משטר לא דמוקרטי, מנסה המדינה לחסום את הגישה של האזרחים לרשת האינטרנט." (בר"ע (חי) 850/06 **רמי מור נ' ידיעות אינטרנט** (2007) פסקה 21). וגם במדינות דמוקרטיות קיימים לחצים של בעלי הכוח – ממשלות ותאגידים – כנגד מה שנחזה כאיום של זליגת עוצמה לכיוון ההמון.

21. כפי שמסבירה השופטת אגמון-גוון בעקבות אלקין קורן, אופיה המבוזר של רשת האינטרנט מגביר את הלחץ על מערכת המשפט לאמץ כללים משפטיים, שיאפשרו שליטה בשוק הדעות. "הכללים המשפטיים ולאו דווקא אלה הנוגעים לחופש הביטוי, אלא דווקא מתחום המשפט הפרטי – עשויים להשפיע על עיצוב השיח הציבורי ברשת". הטלת מגבלות חזקות מדי תביא לאפקט מצנן ותגרום להרתעת יתר. והתוצאה – הגבלת נגישותם של אמצעי ביטוי ובימות פתוחות למשתתפים מן הציבור הרחב והגבלת גישת הציבור למידע. (אלקין-קורן, "המתווכים החדשים בכיכר השוק' הוירטואלית", ממשל ומשפט ו(2), 381) בעמ' 392-393).

22. מטעם זה...:

"יש להיזהר בהטלת נורמות משפטיות חזקות מדי... [ש] עלולה להוביל ליצירה של מוקדי כוח ושליטה ברשת, ולהכשיל את מגמות הביזור, בה טמון יתרונה של הרשת לקידום השיח הציבורי" (בש"א (שלום י-ס) 4995/05 **פלונית נ' בזק בינלאומי בע"מ**) (2006).

"יש ליתן משקל גבוה לחופש הביטוי באינטרנט, אלא במקרים חריגים בהם ראוי כי זכותו של הגולש לביטוי תיסוג מפני האינטרס שעומד מנגד... אינטרס של הגנת הציבור או שלום הציבור... אותם מקרים בהם יתכן שמעשיו של גולש האינטרנט עולים כדי מעשה פלילי, אז ייסוג חופש הביטוי וזכותו לפרטיות. במשפט האזרחי,

מדובר במקרים חריגים וקיצוניים ביותר." (שם; וראו עוד: ה"פ (ת"א) 471/07 סבו נ' **ידיעות אינטרנט** (2007) ו דברי השופט יצחק עמית בבר"ע (חי) 850/06 **רמי מור נ' ידיעות אינטרנט** (2007) פסקה 52).

23. הנה כי כן, לדעת פוסקים ומלומדים ראוי חופש הביטוי באינטרנט להגנה מיוחדת. בהקשר של לשון הרע ראוי להוסיף הגנה לחופש הביטוי באיזון בינו לבין הערכים המתנגשים. ודוק, מסקנה זו מתבקשת לא רק בשל התועלת החברתית העצומה שיש לחופש הביטוי באינטרנט, אלא גם בגלל המאפיינים הייחודיים של הרשת. (עניין **רמי מור** פסקה 21; וראו גם: אברהם טננבוים "השלכות רשת האינטרנט על המשפט המהותי" **שערי משפט א** (1997) 133).

24. כך, למשל, יש הרואים בביטוי באינטרנט "ביטוי מוחלש" מבחינת כוחו המשמיץ, כלומר לגבי השאלה האם יש בו משום לשון הרע (טננבוים, השלכות רשת האינטרנט, 142; יובל קרניאל "אנונימיות ולשון הרע באינטרנט - בין חופש ביטוי להפקרות", בתוך: אלטשולר **עיתונות דוט.קום** (2007) 85).

25. עניין חשוב נוסף רלבנטי מאוד לענייננו הוא **האופי האינטראקטיבי של הביטוי ברשת**. אמצעי התקשורת המסורתיים "נמצאים בעמדה חזקה מול סופג העלבון... בעולם האינטרנט לעומת זאת, כולם בעמדה זהה. כל נכלם יכול להגיב מיידית ואפקטיבית כנגד הפוגעים בו" (טננבוים, שם; וראו: דברי השופט גונן אגמון – "עו"ד סבו יכול היה בקלות להשיב מייד על החשדות שהעלה הגולש ובכך לסיים את הפרשה, דבר שהגולש הפציר בו לעשות" – עניין **סבו** 33). מאפיין זה **משפיע באופן ניכר על מערך השיקולים המקובלים בפסיקה הדנה בלשון הרע**.

26. שעה שמדובר בדמויות ציבוריות נותנת ההלכה הפסוקה הגנה מוגברת לחופש הביטוי וזאת, בין היתר, משום שבניגוד לאחרים, נהנים אנשי ציבור מגישה קלה לאמצעי התקשורת – במה ציבורית שבה יוכלו להגיב על ביטוי הפוגע. כאמור, ברשת האינטרנט יכול כל נפגע להגיב באופן מידי על הפרסום, ובסמוך לו. מאפיין זה **משפיע על האופן שבו יש ליישם דיני לשון הרע במקרה של ביטוי באינטרנט, ברוח ההלכות שהתייחסו לאנשי ציבור, למשל, - בשאלה אם פרסום מהווה לשון הרע, בפירוש רחב יותר להגנה של הבעת דעה ועוד**.

מחיקה על הסף בהעדר עילה

27. לפי כתב התביעה, לא נגרם למשיבה נזק כלשהו בעטיים של המעשים והכוונות המיוחסים למשיבה. בהתאם לזאת מתבקש בית המשפט באחרית כתב התביעה לפסוק למשיבה "סך של 100,000 ₪ הקבועים בחוק ללא הוכחת נזק בגין פגיעה בשמה הטוב של המשיבה, לרבות עגמת נפש מרובה שנגרמה לה בשל פרסומי הנתבעת" (סעיף 25 לכתב התביעה). הנזק הממשי שמזכירה המשיבה הוא אפוא "עוגמת נפש". אלא שתאגיד אינו סובל עוגמת נפש ואינו יכול לתבוע פיצוי בגינה.

28. אין בכתב התביעה כל טענה בדבר קיומו של נזק אחר. גם אם נקל עם המשיבה ונחפש בגוף התביעה טענה כלשהי בדבר נזק, שנגרם כביכול – לשווא נחפש. אכן, נטען, כי "הנתבעת מבקשת באמצעות פרסום זה לפגוע במשיבה קשה..." (סעיף 19 לכתב התביעה) – מן הסתם, רק כדי שניתן יהיה להפיל מורא גדול יותר על המבקשת, ולתבוע ממנה את כפל הפיצוי הסטטוטורי, שניתן

לפסוק גם בהעדרו של נזק (ראו סעיף 7א(ב) לחוק) – ואולם לא נטען, כי פגיעה כזו (או קלה ממנה) אכן נגרמה.

העדר עילה – שקר מפגיע

29. המשיבה טוענת כי קמה לה זכות לפיצוי בעילה של "שקר מפגיע" לפי סעיף 58 פקודת הנזיקין. דא עקא, שעל פי אותו סעיף "לא ייפרע אדם פיצויים בעד פרסום כזה, אלא אם סבל על ידי כך נזק ממון". קיומו של נזק ממון הוא תנאי בלעדיו אין להתגבשות עילה זו (ראו: ע"א 1351/06 **חירי נ' חברת ארמון הגמון בע"מ** (2007), בפסקה ז'; ע"א (מחוזי ת"א) 2803/99 **מ. גולד ייבוא ושיווק בע"מ נ' ארזן שרגא** (2002) בפסקה 8; תא (מחוזי י-ם) 920/95 **כדורי פיתוח עירוני נ' אודי ארנון** (1999) בפסקה 14; ת"א (שלום י-ם) 8804/96 **החברה המרכזית לשקילה בע"מ נ' רונן** (2004)).

30. ודוק, גם לו היתה המשיבה טוענת לנזק ממון, לא היתה זכאית לפיצוי בגינו, כיוון שלא "מסרה" פרטים עליו בכתב התביעה" – תנאי שמעמיד סעיף 76 (2) לפסיקת פיצויים. קל וחומר שאין כל אפשרות שהמבקשת תזכה בפיצוי כלשהו בעילה זו כיוון שאפילו לא טענה לקיומו של נזק ממון. יתר על כן, המשיבה אינה תובעת כל סעד בגין העילה של שקר מפגיע – הסעד היחיד שהיא מבקשת מתייחס לפיצוי הסטטוטורי לפי **חוק איסור לשון הרע**.

31. בהתאם לדין, במקרה שבו לא יזכה התובע לסעד שביקש אפילו יוכיח את כל הטענות שהעלה בכתב התביעה – דין התביעה להימחק (ראו: יואל זוסמן, **סדר הדין האזרחי** (מהדורה שביעית, 1995) 183). מקל וחומר, יש למחוק את התביעה בעילה של שקר מפגיע, כיוון שהמשיבה אפילו אינה תובעת סעד כלשהו בגינה. אפילו תוכיח המשיבה, כי המבקשת חטאה נגדה בעוולה האמורה, אין היא זכאית לסעד שלא בקשה, וממילא הדיון בחלק זה של כתב התביעה הוא אקדמי ומיותר (ראו: ב"ש"א 167386/07 (שלום ת"א) **crocs inc נ' ש.י. קליפ יבוא וסחר בע"מ** (2007), בפסקאות 8-9; וראו גם ת"א (שלום ת"א) 19711/05 **דוד נ' חיים** (2005) בפסקה 5).

32. בהתאם לזאת, יש למחוק על הסף למצער את אחת משתי העילות שעליהן מבוססת התביעה – העילה של שקר מפגיע.

העדר עילה - לשון הרע

33. מטעמים דומים, גם העילה השנייה – עוולת לשון הרע אינה יכולה לעמוד ודינה מחיקה על הסף. סעיף 10 לפקודת הנזיקין קובע, כי "תאגיד לא ייפרע פיצויים בשל עוולה אלא אם גרמה לו נזק". סעיף זה חל גם על פיצוי לפי החוק (ראו סעיף 7 לחוק המפנה לסעיף 10 לפקודה).

34. כפי מטעים א' שנהר: "השם הטוב של 'אדם טבעי' שונה במהותו מהשם הטוב של תאגיד. 'אדם טבעי' זכאי לפיצויים בגין פרסום שהשפיל או ביזה אותו בעיני הבריות, גם אם לא היה לפגיעה זו כל היבט ממוני. לעומת זאת, כאשר מדובר בתאגיד, הרי שפגיעה בשם טוב מהווה 'נזק' רק אם גרמה לפגיעה בנכסיו או בעסקיו של התאגיד" (אורי שנהר **דיני לשון הרע** (1997) 160).

35. אף המלומד אהרן ברק רואה באופן זה את הדין המצוי, הגם שהוא מותח עליו ביקורת:

"פקודת הנזיקין קובעת כי תאגיד לא ייפרע פיצויים בשל עוולה אלא אם גרמה לו נזק. ... מטרת ההוראה היא כנראה למנוע תביעת פיצויים על-ידי תאגיד מבלי להוכיח נזק באותם המקרים בהם זכאי היה אדם שניזק לפיצוי מבלי להוכיח את הנזק... קשה להצדיק הוראה זו. בן אדם שמוצא עליו שם רע זכאי לתבוע פיצויים מבלי להוכיח נזק ממשי. על שום מה יידרש התאגיד להוכיח נזק ממשי במסיבות דומות?" (אהרן ברק, **מבחר כתבים** (ח' כהן וי' זמיר (עורכים) (2000) כרך ב, 1194).

36. כפי שהטעים כב' השופט סולברג, "חרף ביקורתו הנ"ל של פרופ' א' ברק, הרי שעניינה במשפט הרצוי. ככל שמדובר במשפט המצוי, הרי שכדבריו לעיל, באין הוכחה כי העוולה גרמה נזק ממשי למשיבה (בהיותה תאגיד), אין היא זכאית לפיצויים." (ת"א (שלום י-ם) 21639/00 **בית הג'ונגל בע"מ נ' עוז בע"מ** (2004) בפסקה 6).

37. ולענייננו – המשיבה לא טוענת שנגרם לה נזק ממשי, וגם לא תובעת פיצויים בגין נזק כאמור, ומסתפקת בדרישה סתמית של פיצויים לפי סעיף 7א לחוק. אכן, תובע בשר ודם, שנפגע מלשון הרע, יכול לתבוע לפי סעיף זה גם אם לא טען, וממילא לא הוכיח, קיומו של נזק ממשי – מיוחד או כללי. במקרה כזה, אם השתכנע בית המשפט, כי נתבע פרסם לשון הרע, ולא הוכיח שעומדת לו הגנה לפי החוק, רשאי הוא לפסוק פיצוי לפי סעיף 7א הנ"ל. אלא שהסעיף אינו חל על תאגיד:

"כשלעצמי, דומני, כי אין ניתן ללמוד משתיקתו של המחוקק בסעיף 7א לגבי תאגיד, כי הוראה זו גוברת על האמור בסעיף 10 לפקודת הנזיקין. הוראת סעיף 10 מושרשת מקדמת דנא, והוחלה, בסעיף 7 **לחוק איסור לשון הרע**, במפורש, על פירסום לשון הרע. אין לכאורה די בשתיקת המחוקק בסעיף 7א כדי לבטל את תחולתה. יש צורך באמירה מפורשת; וכזו – אין." (ת"א (שלום י-ם) 21639/00 **בית הג'ונגל בע"מ נ' עוז בע"מ** (2004), בפסקה 6).

38. אכן, קיימת דעה שונה. כב' השופט פרג סבור כי סעיף 7א לחוק גובר על סעיף 10 לפקודה וכי גם תאגיד זכאי ליהנות מפסיקת פיצויים על פיו:

"הדינים בדבר איסור לשון הרע מהווים איזון עדין בין הזכות לשם טוב מזה והזכות לחופש הביטוי מזה... כמעט אין אפשרות בפועל להוכיח נזקים בדרך המדויקת והאמינה של הבאת ראיות ובית המשפט קובע ברוב המקרים, כמעט לא יוצא מן הכלל, את הפיצויים על דרך האומדן... במסגרת אותו איזון, יש להיזהר מלקבל תביעות שיוגשו ללא בסיס ומתוך כוונה לקבל פיצוי ללא הוכחת נזק על תביעות סרק ו/או תביעות שהן בגדר מעשה של מה בכך... איני סבור שהאיזון הראוי בין הערכים הנ"ל ככל שמדובר בנפגע שהוא תאגיד משמעו דחיית התביעה לפיצויים על פרסום לשון הרע על הסף מכיוון שהוראת סעיף 7א לחוק איסור לשון הרע אינה חלה במקרה שמדובר על נפגע שהוא תאגיד." (בש"א 188946/04 (שלום ת"א) **הוצאת עיתון מעריב בע"מ נ' עיריית רמלה** (2005).

39. בית המשפט הנכבד דכאן מתבקש לבכר את עמדתו של כב' השופט סולברג, כפי שעשתה כב' השופטת הכת מבית המשפט המחוזי בירושלים:

"אף אני הייתי נוטה לאמץ את ההשקפה הגורסת שאין הבדל בין אדם טבעי ובין תאגיד לענין סעיף 7א(ב), אלמלא ההוראה המפורשת בסעיף 10 לפקודת הנזיקין המתנה פיצוי בהוכחת נזק, לא רק בעוולה של לשון הרע. אציין כי הביקורת על סעיף 10 לפקודת הנזיקין הייתה ידועה בעת תיקון חוק איסור לשון הרע, ואף על פי כן ההפניה בסעיף 7 לחוק לסעיפים השונים בפקודת הנזיקין ובהם סעיף 10, נותרה בעינה. ... התוצאה היא שחרף קביעתי, שלפיה הנתבעים ביצעו כלפי התובע עוולה של לשון הרע ונסיבות ביצועה – משלא הוכח נזק כנדרש בסעיף 10 לפקודת הנזיקין לא ניתן לפסוק פיצוי." (ת"א (מחוזי י-ם) 1452/96 **הארגון למימוש האמנה לביטחון סוציאלי נ' ידיעות אחרונות בע"מ** (2005) בפסקה 22).

40. אכן, לו רצה המחוקק להחיל את סעיף 7א לחוק על תאגיד, היה משנה את סעיף 7, ומוציא מרשימת סעיפי הפקודה אליהם הוא מפנה, את סעיף 10. אך בניגוד לכב' השופטת הכת, לא רק ההפניה לסעיף 10 לפקודה מצדיקה להבחין בין תאגיד לבין אדם פרטי. אכן, כפי שאומר כב' השופט פרג, ענייננו באיזון עדין ורגיש בין שתי זכויות אדם חשובות: חופש הביטוי וכבוד האדם. אלא שדווקא בשל כך יש להיזהר בהחלתן של זכויות אדם על תאגידים. נזכור, כי ביסוד כבוד האדם כערך חוקתי על חוקי עומדת האנושיות שבאדם וכבודו כבן-אדם (ראו: אהרן ברק **פרשנות חוקתית**, 421), ועל כן, גם אם חלות זכויות היסוד על תאגידים, עדיין יהיה היקף תחולתן מצומצמת יותר (וראו גם: פ' פרידמן, "שקר מפגיע ולשון הרע..." הפרקליט לו (תשמ"ה) 77, 78).

41. כפי שאומרת כב' השופטת בלטמן-קדראי:

"מהבחינה העיונית קיימים טיעונים של ממש בדבר ההבדל בין כבודו של תאגיד לכבודו של אדם המלמדים כי פסיקת פיצוי כספי בגין פגיעה בכבודו של תאגיד מחייבת דיון מעמיק... משלא הוכח נזק ממשי לעמותה, לא הוכחה תביעתה ויש לדחותה." (ת"א (שלום אילת) 1073/05 **עמותת מרכז שלום נ' סרוסי מאיר** (2007), פסקה 10).

42. בנוסף, אין יסוד לחשש שמביע כב' השופט פרג, כאילו ימנע מתאגיד פיצוי בשל נזק ממשי שנגרם לו בשל קושי להוכיחו, אם לא יחול עליו סעיף 7א. שהרי, סעיף 7א לא נועד למקרה שבו ברור שנגרם נזק, אך יש קושי להוכיחו או לכמתו. "גם לפני התיקון היה בית-המשפט מוסמך לפסוק פיצויים, לרבות פיצויים משמעותיים ללא הגבלת סכום, וזאת ללא כל צורך בהוכחת נזק כלשהו, ודאי ללא צורך בהוכחת נזק ממוני." (יובל קרניאל ועמירם ברקת "הפיצויים בדיני לשון הרע: השם והשמך", **עלי משפט ב** (תשס"ב) 205, 218-9). מטרת התיקון שקבע את סעיף 7א היה "להרתע מוציאי לשון הרע, בדרך של קביעת סנקציה של פיצויים ללא הוכחת נזק", כאמור בדברי ההסבר להצעת חוק איסור לשון הרע (תיקון מס' 8) (פיצויים ללא הוכחת נזק), תשנ"ח-1998 (**ה"ח**

2748 (תשנ"ח) 568). מכאן שגם ללא תחולתו של סעיף 7א עליו, יוכל תאגיד דוגמת המשיבה, יוכל לקבל פיצוי אם "נגרם להם נזק" כתוצאה מלשון הרע, ובלבד, שאכן נגרם לו נזק כזה.

43. לסיכום: כיוון שבעניינו המשיבה לא טוענת לקיומו של נזק (לא נזק מיוחד, ולא נזק כללי), ממילא לא תוכל להוכיח קיומו של נזק כאמור. היא גם אינה מבקשת סעד בגין נזק (וראו סעיף לעיל) אלא רק סעד מכוח סעיף 7א, שכאמור אינו חל בעניינה. **מכאן שגם אם תוכיח את כל הטענות שבכתב התביעה, עדיין לא תהיה זכאית לפיצוי כלשהו.** התביעה היא אפוא חסרת תוחלת, ואין מקום להניח למשיבה להמשיך ולהתעמר במבקשת על דרך של ניהולה. **כיוון שכך, גם העילה השנייה של התביעה – זו של לשון הרע – צריכה להימחק על הסף.**

דחיה על הסף – חוסר סמכות

44. **בית המשפט הנכבד מתבקש לקבוע, כי הסמכות לדיון בתביעה זו מסורה לבית הדין לעבודה ולדחות אותה על הסף, ולחלופין – להעבירה לבית הדין לעבודה.**

45. נקדים ונאמר, זוהי טענה קשה: בית הדין לעבודה קבע לפני כעשור, כי סמכותו אינה כוללת דיון בתביעות בגין לשון הרע (ראו: דיון נה/3-283 (ארצי) **חנה מרגלית נ' פז חברת נפט בע"מ**, פד"ע כט 264). בכל הכבוד, החלטה זו, שגם אינה מהווה תקדים מחייב בבית משפט זה, היא שגויה, ומצדיקה הרהור נוסף. נסיבותיו המיוחדות של תיק זה מצדיקות בחינה מחדש מעין זו. יתר על כן, כפי שנראה להלן, הפסיקה בעניין **מרגלית** נסמכה על הלכה שבוטלה מאז ניתן פסק הדין, ועל כן **לו היה בית הדין נדרש היום לשאלה שלפנינו, קרוב לוודאי שהיה מאמץ את טענת המבקשת.**

46. בעניין **מרגלית** פנה בית הדין לסעיף 24 (א) **לחוק בית הדין לעבודה**, תשכ"ט – 1969, שמוציא מסמכותו "תובענה שעילתה בפקודת הנוזיקין". בהמשך התייחס בית הדין לחוק איסור לשון הרע, ואמר ש"**נקבע (בסעיף 7) כי לשון הרע 'תהא עוולה אזרחית' והוחלו עליה הוראות מספר סעיפים בפקודת הנוזיקין.**" אמנם, החריג לסמכות בית הדין ("ולמעט תובענה שעילתה בפקודת הנוזיקין") אינו מתייחס לחוק איסור לשון הרע, אלא שבית הדין סבר, כי יש לקרוא את החוק אל תוך החריג, כיוון ש"מתחילת דרכו נתן בית הדין לעבודה פירוש מצמצם להוראות החוק המתייחסות לסמכותו" (עניין **מרגלית**, 267).

47. אלא **שההלכה לפיה יש לפרש בצמצום את הוראות הסמכות של בית הדין לעבודה, בוטלה** על ידי בית הדין הארצי, שקבע כי "פרשנותה של סמכות בצורה צרה אינה מקובלת עוד" (ע"ע 1008/02 **הפניקס הישראלי ודוד מורנו נ' קופ"ח לאומית** (2004). בהתאם לזאת בוטלה, למשל, החלטה של בית דין האזורי, שהניח, "שההלכה הפסוקה נוקטת בפרשנות דווקנית כשמדובר בסמכות עניינית". בית הדין הארצי חזר על הלכת הפניקס וקבע:

"פרשנותה של סמכות בצורה צרה אינה מקובלת עוד. בהתאם לזאת נקבע בעניין אחר, כי גם במקרה שבו תביעה מעלה סוגיות המערבות דינים מתחום משפט העבודה יחד עם דינים מתחום המשפט האזרחי, הרי ש'מעצם מהותו קנה לו בית-הדין לעבודה מומחיות ייחודית ומקפת, בין היתר, בתחום יחסי העבודה. **בבית-הדין לעבודה נקבעו,**

פותחו ומתפתחות הנורמות הנוהגות והמופעלות בעניינים שהם בגדר סמכות הייחודית. על-כן וגם מטעם זה בידו לעשות לבירורן של העתירות בהן מדברים אנו, מתוך ראייה כוללת ומקיפה באספקלריה של המשפט החוקתי, המשפט המינהלי ומשפט העבודה. " (ע"ע 259/05 **א.מ. חטיפי העמק בע"מ נ' בן סאלים** (2006)).

48. בהסתמך על הילכת **הפניקס** גם דחה בית הדין לעבודה בחיפה בקשה לדחות על הסף תביעה, שבנוסף לרכיבים הנוגעים לשכר ולתנאי העובדה, כללה גם עילה של פגיעה בשם הטוב ובמוניטין. המבקש באותו עניין טען, כי תביעה זו נסמכת על חוק איסור לשון הרע והפנה לפסיקה בעניין **מרגלית**. בדחותו את הבקשה קבע בית הדין, "כי לאור פסיקת בית הדין הארצי מן העת החדשה, הרי שסמכויות בית הדין לעבודה אינן מצומצמות כפי שהיו בעבר" (בפסקה 11) ועל כן:

"היות ומדובר ברכיב אחד בלבד מבין רכיבים רבים שנתבעו, אינני מוצא כי יש מקום לפצל את תביעתו של המשיב, כך שחלקה ישמע בבית הדין לעבודה, וחלק אחר, המבוסס על אותן עובדות וטענות משפטיות – ישמע בבית משפט לשלום. אשר על כן, היעדרות לבקשה תגרום לסרבול בהליכים בין הצדדים במקום לייעל. " (בש"א (חי) 3088/07 **מלם מערכות מידע בע"מ נ' איתן בר לב** (2007) בפסקה 12).

49. הנה כי כן, הבסיס לקביעה בעניין **מרגלית** שוב אינו קיים, ואין לקרוא לסעיף 24(1) לחוק בית הדין לעבודה, את אשר אין בו.

50. יתר על כן, ההחלטה שניתנה בעניין **מרגלית** היתה שגויה, בכל הכבוד, גם בעיתה. זה מכבר קבע בית המשפט העליון, כי "מגמתו של המחוקק, כפי שמצאה ביטוייה בחוק בית הדין לעבודה הייתה לרכז בירור סכסוכי עבודה בבית-הדין, למעט עניינים שפורשו בחוק, ועלינו לתת נפקות מלאה למגמה זו של המחוקק" (בג"צ 578/80 **גנאים נ' מואסי**, פ"ד לה (2) 29, 43).

51. חוק איסור לשון הרע קבע, כי פרסום לשון הרע היא "**עוולה אזרחית**" (סעיף 7 לחוק). סעיף 24(1) לחוק בית הדין לעבודה, קבע כחריג תביעות, "שעילתן בפקודת הנזיקין" - לא תביעות ב"עילות נזיקיות", ולא תביעות לפיצוי בעילה של "עוולה אזרחית". חוק בית הדין לעבודה נחקק ארבע שנים לאחר חקיקתו של חוק איסור לשון הרע, ומכאן, שלו רצה המחוקק להחריג מסמכות בית הדין לעבודה תביעות שעילתן בין עובד למעביד שעילתן בחוק איסור לשון הרע, היה קובע זאת במפורש, ולחלופין היה מחיל במפורש את החריג לכל "עוולה אזרחית".

52. בירור עובדתי של תביעות לשון הרע בין עובד למעביד קשורה בטבורה למערכת יחסי העבודה, וכפי שקורה בדרך כלל אינה מנותקת מתביעות הדדיות אחרות, שיש לצדדים ליחסי העבודה. כך גם בענייננו, שבו הפרסום נשוא התביעה דכאן, מתייחס כל כולו למעשים ומחדלים שאירעו במסגרת יחסי העבודה בין המבקשת לבין המשיבה.

53. יתר על כן, כתב התביעה דכאן הוגש בתגובה לתביעה שהגישה המבקשת נגד המשיבה בבית הדין לעבודה, ושתי התביעות מצריכות בירור של **פלוגתאות עובדתיות זהות, שכולן נוגעות ליחסי העבודה שבין הצדדים** (לעניין החפיפה בין הפלוגתאות העובדתיות, נתייחס גם להלן במסגרת הבקשה לעיכוב הליכים מחמת הליך תלוי ועומד).

54. בית הדין לעבודה הוקם במיוחד לשם בירור פלוגתאות מהסוג האמור :
 "... הווי יחסי העבודה – במובנו הרחב של המושג – והרוחות המנשבות ביחסי העבודה מעת לעת מוכרים לבית הדין לעבודה יותר משהם מוכרים לאחרים ; והכרת ה'מאקרו' וה'מיקרו' ביחסי העבודה נודע לה משקל בהכרעת הדין בחיי היום-יום. כך במשפט העבודה האינדיווידואלי וכך במשפט העבודה הקיבוצי." (בג"ץ 1520/91 **וילנסקי נ' בית הדין הארצי לעבודה**, פ"ד מו(5) 502, 519).
55. ודוק, בעניין **וילנסקי** אכן קבע בית המשפט העליון, כי המומחיות שרכש בית הדין לעבודה, אין בה כדי למנוע מבית המשפט העליון מלהתערב בפסיקותיו, ואינו מקנה לבית הדין מומחיות "לפירושם של דברי חוק ולדרכי החלתם" (שם, שם). אלא שבענייננו, אין מדובר רק ביישום הדין במסגרת ערעור על מסכת עובדות שכבר התבררה, אלא בבירור של מסכת עובדות שכל כולה תחומה במסגרת יחסי העבודה שבין הצדדים. לכך בדיוק נועדו בתי הדין לעבודה. כפי שקבעה ועדת זמיר :
 "לסכסוכי עבודה יש מאפיינים מיוחדים. לצורך יישוב סכסוכים כאלה יש תועלת במומחיות... זה היה גם אחד הטעמים להקמת בית הדין לעבודה בישראל. אכן, בפועל, בית הדין לעבודה הגיע לרמה גבוהה של מומחיות. המומחיות היא נכס שראוי לשמור עליו ולטפח אותו. העברת הסמכויות המוקנות לבתי הדין לעבודה לכל בתי משפט השלום... לא תאפשר לשמור על המומחיות הנדרשת." (דין וחשבון של הועדה לבדיקת בתי הדין לעבודה ("**ועדת זמיר**") (2006) ע' 141-140, פסקה 189).
56. על החשיבות שברכזו בירור כל הקשור בסכסוכי עבודה בערכאה הייחודית, עמד בית המשפט השלום בתל אביב, שעה שהעביר לבית הדין לעבודה בקשה לביצוע שטר, שניתן במסגרת יחסי עבודה. בית המשפט העביר את הדיון לבית הדין לעבודה, וזאת על יסוד הקביעה שיש לתת נפקות מלאה למגמת המחוקק לרכז בירור סכסוכי עבודה בבית הדין הבקיא בתחום (ת"א 69156/04 **רטקוביץ נ' אור-אל נקיון וכוח אדם בע"מ** (2004)).
57. שיקול חשוב נוסף שהעלתה ועדת זמיר ורלבנטי לענייננו הוא, שבבית הדין לעבודה יושבים גם "נציגי ציבור, שאמורים להיות קרובים ומודעים למצב בשטח" (שם, ע' 141; פסקה 191). "התפתחה בבית הדין לעבודה אווירה מיוחדת... כפועל יוצא, בית הדין לעבודה נחשב נגיש וידידותי במיוחד, והצליח למצב עצמו... כפורום ראוי ואמין לדיון בסכסוכי עבודה... **הצורך בהגנה כזאת גבר בתקופה האחרונה, בעיקר נוכח היחלשות יחסית של ארגוני העובדים**" (שם, שם).
58. **החולשה שממנה סובלים עובדים מהווה שיקול חשוב נוסף ליחוד הדיון בתביעות כמו זו שלפנינו לבית הדין לעבודה.** גם אם יש יוצאים מן הכלל, בדרך כלל מעבידים נהנים מעדיפות כלכלית בולטת על פני עובדים, והם יכולים להרשות לעצמם "לטרטר" עובד בין שתי ערכאות, וזאת בתוספת עלויות שולית זניחה למעביד, שאף היא מוכרת כהוצאה המנוכה מרווחיו.
59. לריכוז ההתדיינות בסכסוכי עבודה יש חשיבות יתרה גם **מנקודת מבטו של עובד, שמבקש להיפגע מהמעביד שפגע בשמו הטוב**: חולשתם של העובדים ובפרט התמוטטות העבודה

המאוגדת, מביאה בשנים האחרונות לריבוי מקרים, שבהם הופך מקום העבודה למקום שבו נפגעות גם זכויות אדם "קלאסיות" לרבות, חירות הביטוי, הזכות לכבוד, והזכות לפרטיות.

60. **מכל השיקולים שפורטו, מתבקש בית המשפט הנכבד לקבוע, כי הסמכות לדון בתביעה דכאן נתונה לבית הדין לעבודה, ולדחות אותה, ולחלופין להורות על העברתה לבית הדין לעבודה, הן ממילא בסכסוך שבין הצדדים.**

עיכוב הדין מחמת עניין תלוי ועומד – Lis Alibi Pendens

61. **בית המשפט הנכבד מתבקש לעכב את הדין בתביעה דנן עד לאחר סיום ההתדיינות בהליך מקביל, התלוי ועומד בבית הדין לעבודה.** כפי שניתן להיווכח מנספחים ד' ו-ה' לבקשה, כתבי הטענות שהגישו הצדדים בתיק שבבית הדין לעבודה, מתייחסים למרבית העניינים, שנזכרו בכתב התביעה דכאן ובפרסום העומד במרכזה, לרבות מכתב התלונה ששלחו העובדים ו"ההתנצלות" שנאלצו להביע (ראו בפתיח לבקשה), חוזה עבודה שנחתם רק בעקבות ה"התנצלות" ואף הוא אינו עומד בדרישות הדין, הלנות השכר, התנאים שסוכמו בעל פה ולא קוימו, והעדר תנאים סוציאליים.

62. לנוכח זאת, מרבית הפלוגתאות העובדתיות שצפויות לעלות בפני בית משפט זה יידונו במסגרת ההליך בבית הדין לעבודה. מכאן, שבית הדין לעבודה צפוי להידרש לטענות העובדתיות הללו, והצדדים יצטרכו להעיד עדים ולהביא ראיות במסגרת הדין בתביעה הנ"ל.

63. "סמכותו של בית המשפט לעכב הליך כאשר מתקיים הליך אחר המערור שאלות דומות אינה שנויה במחלוקת. זוהי סמכות שבשיקול דעת והיא הופעלה לא אחת תוך שקילת יעילות הדין, יעילות המערכת השיפוטית, חסכון במשאבי זמן והוצאות, מניעת הכרעות סותרות, נוחות בעלי הדין, הכרעה מהירה, מאזן הנוחות וכיו"ב" (רע"א 3765/01 הפניקס נ' קפלן (2002), בפסקה 3).

64. המבחן לעיכוב הליכים בגין "עניין תלוי ועומד" הוא אינו זהות מוחלטת בין העילות, כי אם בחינת הסוגיה המהותית והפלוגתאות העומדות על הפרק:

"שאלת עיכוב הליכים מחמת היות תלוי ועומד הליך אחר, נבחנת עוד טרם הכרעה בסוגיות העובדתיות בשני ההליכים, שכן לטעמי די אם קיימת לכאורה זהות העלולה להביא לפסיקה סותרת בין שתי הערכאות יש מקום לעכב ברור אחת מהן על מנת למנוע תוצאה בלתי רצויה... יש בדבר גם בזבוז משאבים משפטיים מיותרים."

(בש"א (מחוזי ת"א) 11539/07 חברת געג אחזקות בע"מ נ' אלכס בירמן (2007), בפסקה 6; ההדגשה הוספה – א"פ; וראו גם רע"א 9/75 אל עוקבי נ' מינהל מקרקעי ישראל, פ"ד כט (2) 477; תא (ת"א) 11068/04 (שלום ת"א) גרפופרינט בע"מ נ' קו עיתונות דתית בע"מ (2004); לובוצקי, סדר הדין בבית הדין לעבודה, פרק 5 עמ' 18; ראו עוד ת"א 69156/04 רטקוביץ נ' אור-אל נקיון וכוח אדם בע"מ (2004) – מוזכר בסעיף לעיל – שם הועבר הדין בבקשה לביצוע שטר לבית הדין לעבודה).

65. מעבר להכבדה הכרוכה בדין והכרעה באותן סוגיות עובדתיות, יש להימנע מהאפשרות של פסיקה סותרת בין שתי הערכאות, דבר שמכרסם באמון במערכת השיפוטית. (עניין אל עוקבי 481; געג אחזקות, 6; אורי גורן גורן סוגיות בסדר דין אזרחי" מהד' 93, VII; עניין הפניקס הישראלי).

66. שיקול דעתו של בית המשפט בבואו להחליט על עיכוב הליכים הוא רחב וגמיש. כך, למשל, עיכוב הליכים מחמת בירור מקביל של פלוגתאות עובדתיות יכול להיעשות גם במקרה שבו הבירור המקביל נעשה על ידי גוף מנהלי (ראו בג"ץ 5413/03 **עליוואת נ' ראש מח"ש** (2003)). עיכוב הליכים יכול להיעשות אף כאשר אין זהות בין הצדדים בשני ההליכים המקבילים (עניין **הפניקס הישראלי**, בפסקה 3). עוד נקבע, כי אין "לצמצם את הטענה של LIS ALIBI PENDENS רק למקרה ששתי התביעות הוגשו על-ידי אותו הצד" (עניין **אל עוקבי**, 481-482).

67. בשנים האחרונות ניכרת מגמה להרחיב את השימוש בעיכוב הליכים בשל עניין תלוי ועומד. כך למשל, בעניין **הפניקס**, ציין בית המשפט העליון, כי:

"בתי המשפט האמריקאים רואים עצמם מוסמכים להורות על עיכוב הליכים גם כאשר אין מדובר באותם צדדים וגם כאשר פסק הדין בהליך האחר לא יכריע בכל השאלות העומדות על הפרק **ובלבד שיהיה בו כדי לצמצמן ולעזור ולהכריע בשאלות של משפט התלויות ועומדות בהליך הנוסף**... אין מניעה להשתמש בכללים דומים לצורך הפעלת שיקול הדעת בענייננו" (פסקה 4; ההדגשה שלי – א"פ).

68. בהתאם לזאת נקבע, למשל, כי גם במקרה שבו "לשם הכרעה בכל אחת מהתובענות תדרש כל ערכה להכריע אם התקיימו יסודות עובדתיים ומשפטיים שונים" עדיין...:

"ניתן לטעמנו להרחיב את המבחן לעיכוב ההליך בשל ענין תלוי ועומד, גם אם העילות המשפטיות אינן זהות במהותן, למקרה בו נדונה מסכת עובדתית זהה אשר ההכרעה בה תייתר את הצורך בהכרעה בתובענה השנייה" (ע"ב (ת"א) 6483/03 **ברקו מערכות אלקטרוניות בע"מ ואח' נ. יעל הנדלר** (2005) בפסקה 4).

69. קיימים מספר טעמים מדוע ראוי לעכב את ההליכים בבית המשפט הנכבד דכאן דווקא. ראשית, התובענה בבית הדין לעבודה הוגשה ראשונה, והתביעה דכאן הוגשה רק בתגובה לתביעה זו.

70. שנית, בעוד שהמשיבה יכולה להעלות את טענותיה ולבקש סעד בגין בבית הדין לעבודה, במסגרת כתב תביעה שכנגד, בעילה של הפרת חוזה העבודה והפרת חובת תום הלב (ראו, למשל, עניין **מרגלית הנ"ל** - נזכר **בסעיף לעיל**), אין המבקשת יכולה לתבוע את זכויותיה מכוח משפט העבודה בבית משפט נכבד זה.

71. שלישית, יחסי הכוחות בין הכרעה בסוגיות העובדתיות במסגרת הדיון בבית הדין לעבודה עשויה לסתום את הגולל על ההתדיינות דכאן, דבר שאינו נכון לגבי המקרה ההפוך. ניטול לדוגמא את הטענה, לפיה המשיבה הלינה את שכרה של המבקשת: דחיית טענות המשיבה בסוגיה זו יכול שתעשה בדרכים שונות, בין שיקבע שאין בטענה זו משום לשון הרע, בין אם ייקבע שהמדובר בהבעת דעה בתום לב. וגם קביעה שמדובר בטענת אמת, יכולה להיעשות גם במקום שמבחינה משפטית מובהקת אין המבקשת זכאית לפיצויים בגין הלנות שכר. למונחים שונים משמעות שונה בהקשרים שונים, והשימוש שעושים בהם אנשים בשפת יומיום אינה חופפת בהכרח את המשמעות המבקשת תיצור השתק פלוגתא בשאלה זו גם בהתדיינות שלפנינו.

72. רביעית, בשים לב לאפשרות שההתדיינות בבית הדין לעבודה תיצור השתק פלוגתא נגד המשיבה, ותייטר את הדיון דכאן, יש גם לתת את הדעת להבדלי הכוח הכלכלי בין שני הצדדים, ולהתחיל בבירור התביעה הנוספת (התביעה דנן) רק אם יהיה בכך צורך לאור הכרעת ביה"ד לעבודה.

73. לבסוף, הפרת זכויות עובדים נוגעת לגרעין הקשה של זכויות האדם, ולכן ראוי שתביעות כאלו תתבררנה במהירות וביעילות:

"... במקרה שבפני בו מדובר בתביעה העוסקת בזכויות בתחום משפט העבודה המגן ובכללן תביעות לשכר עבודה, פיצויי פיטורין, הפרשות פנסיוניות, תביעות שיש לבררן מוקדם ככל הניתן, בעוד שבתביעות על פי עילת לשון הרע, שאין להפחית מחשיבותן, בהן העניין הוא נזק שנגרם בשל לשון הרע שהוצאה." (בש"א (עבודה ב"ש) 1349/08 **אופטיקה הלפרין בע"מ נ' לסרי שלומי** (2008) בפסקה 2 – ההדגשה שלי – א"פ; וראו גם: ע"ב (ת"א) 9662/05 **פלקס נ' קום בע"מ נ' גיא אבידן** (2007) בפסקה 5).

74. זהו מקרה מובהק בו על ביהמ"ש לעכב את הדיון בתובענה שלפניו. בירור התביעה שבבימ"ש זה צריכה להיות (אולי) תוצר לוואי של ההכרעה בבית הדין לעבודה, ולא הליך מקביל המשמש להרתעה, להפחדה ולמיקוח עם המבקשת.

סילוק על הסף – תביעה קנטרנית וטורדנית, תביעה אסטרטגית נגד ביטוי ציבורי (SLAPP)

75. בית המשפט הנכבד מתבקש לדחות ולחלופין למחוק את התביעה מחמת היותה חסרת יסוד ותוחלת, וכל פועלה הוא קנטרנות והטרדה של המבקשת - להרתיע ולהענישה על שהעזה לממש את חופש הביטוי שלה והכול תוך שימוש לרעה בהליכי בית משפט.

76. על מנת לשכנע את בית המשפט הנכבד לעשות שימוש בסמכותו לפי תקנות 100 (2) ו-101 (3) ולסלק את התביעה על הסף נתעכב על התופעה של תביעות סרק בעילת לשון הרע. לאחר מכן נציג את הדוקטרינה האמריקאית להתמודדות עם תביעות SLAPP (תביעה אסטרטגית נגד ביטוי ציבורי), ונצביע על הטעמים והמנגנונים שמציע המשפט הישראלי להחלתה בישראל.

77. תביעות סרק אזרחיות אינן חזון נדיר. כפי שמעיד השופט ברעם: "במציאות המשפטית הרווחת, אנו עדים לא פעם לנקיטתם של הליכים משפטיים אזרחיים ללא יסוד עובדתי או משפטי סביר ו/או לניהולם משיקולים זרים, למטרה אחרת ותוך שימוש לרעה בהליכי בית משפט." גם במקום שבו הנתבע מסוגל לנהל את התדיינות הסרק שנכפתה עליו וזוכה במשפט, בדרך כלל אין בהוצאות המשפט שנפסקות לזכותו כדי לפצותו על הנזק הכספי, לא כל שכן על עוגמת הנפש והטרדה שנגרמה לו עקב כך. תחושת התסכול שנוצרת עקב כך "יש בה בהיבט המצרפי, כדי לפגוע באמון ציבור המתדיינים בבית המשפט, ובטווח הארוך יש בה כדי לתרום לפגיעה ביוקרתו של בית המשפט בעיני הציבור... לא זו אף זו, העדר תרופה מתאימה עלולה לשמש תמריץ לניהול הליכי סרק, שכן בהערכה כלכלית מושכלת, תוחלת הסיכון בניהולם קטנה מהתועלת הנפסדת בגינם." (משה בר-עם "הליכי סרק אזרחיים" **עלי משפט** ו' (2007) 135).

78. העדר כלים להתמודד עם תביעות סרק חמור עוד יותר במקרה של נתבע, שהפרוטה אינה בכיסו. נתבע שכזה מתקשה לשכור שירותי עו"ד ומתקשה עוד יותר לקחת את הסיכון, ולו הקטן ביותר, לכך שיפסיד במשפט ויאלץ לשלם פיצויים לתובע (ראו למשל: יובל אלבשו, **זרים במשפט**, הוצאת הקיבוץ המאוחד (2005), 77; א' סלנט "העני והעשיר בעיני החוק" הפרקליט יז (תשכ"א 9, 313; יעקב טירקל, יום עיון בכנסת בנושא "שוויון בנגישות לשירותים משפטיים" (2002)).

79. בהקשר של תביעות לשון הרע – תהא התוצאה הרתעה של יחידים ושל ארגונים, הפועלים בתקציב מוגבל, מלהביע את דעתם ולממש את חופש הביטוי שלהם בעניינים ציבוריים חשובים – "גם בישראל עלות ניהולו של משפט דיבה גבוהה, והסיכוי שתוגש תביעה כנגד המפרסם היא בין השיקולים המרכזיים שמפרסם שקול מביא בחשבון לפני פרסום, לא פחות מהסיכוי להפסיד במשפט כזה." (חאלד גנאים, מרדכי קרמניצר, בועז שנור **לשון הרע – הדין המצוי והרצוי** (המכון לדמוקרטיה (2005) 255). אפקט מצנן זה פוגע באינטרס הכללי של זרימת מידע והחלפת דעות בעניינים ציבוריים, החיונית כל כך לחיים הדמוקרטיים.

80. ואכן בשנים האחרונות אנו עדים לתופעה הולכת ומתגברת של תביעות לשון הרע שכל תכליתן להרתיע ולהשתיק דיון ציבורי חשוב בנושאים בעלי חשיבות ציבורית. רק לשם הדוגמא נזכיר את תביעות הדיבה שהגיש במשך השנים עו"ד ישראל פרי נגד כל מי שהעז לפרסם אודותיו דברים, שלאחרונה הוכחו כאמת לאמיתה (ועוד במסגרת הליכים פליליים – השוו: ת"פ (ת"א) 40258/01 **מ"י נ' פרי** (2008) לעומת, כדוגמא בלבד, ת"א (י-ם) **הארגון למימוש האמנה על ביטחון סוציאלי נ' הארץ בע"מ** (2006); (ת"א (מחוזי י-ם) 1452/96 **הארגון למימוש האמנה לביטחון סוציאלי נ' ידיעות אחרונות בע"מ** (2005); ע"א 2597/02 **פרי נ' יוסף גורה** (2002)).

81. גם לתחום יחסי העבודה מחלחלת התופעה של תביעות סרק. כך, למשל, הזכרנו (בסעיף) לעיל את תביעת הדיבה, שהוגשה נגד מלצריות קופי-טו-גו בעת מאבקן למימוש זכותן להתאגד. האופן שבו יפתח הדיון בהליך דן **צפוי להשפיע גם על התפתחותה או עצירתה של התופעה האמורה ככל שהיא נוגעת ליחסי העבודה בישראל.**

82. התופעה של מעסיקים וארגונים גדולים, העושים שימוש בכוחם האדמיניסטרטיבי והכלכלי כנגד עובדים ופעילים לשינוי חברתי הינה ידועה, ואף מצאה לה מקום בספרות העולמית, כמו גם ביטוי מסוים בפסיקה ובכתיבה הישראלית. התופעה מכונה SLAPP - Strategic Lawsuit Against Public Participation - תביעות אזרחיות נגד ההשתתפות (או המעורבות) החברתית, או "תביעות לשון הרע לחסימת דיון ציבורי" (ראו: עו"ד יוסי מאוטנר, **דה-מרקר אונליין**, 30.6.08).

83. המלומדים Canan ו-Pring טבעו לראשונה את המונח SLAPP כתיאור לתביעות אזרחיות, אשר מטרתן למנוע מאזרחים לממש את זכותם לקחת חלק בדיון ציבורי בעניינים בעלי חשיבות ציבורית, או להעניש אותם אם עשו כן:

"The study found that SLAPPs are filed by one side of a public, political dispute, to punish or prevent opposing points of view. They are an attempt to "privatize" public debate – a unilateral effort by one side to transform a

public, political dispute into a private, legal adjudication, shifting both forum and issues to the disadvantage of the other side." (George Pring and Penelope Canan, "Strategic Lawsuits Against Public Participation (SLAPPS): An Introduction for Bench, Bar and Bystanders," *12 Bridgeport L. Rev.* 937 (1991-1992) 939; P. Canan & G.W. Pring "Strategic Lawsuits Against Public Participation" *35 Social Problems* (1988) 506).

84. מלומדים רבים הביעו את החשש, כי התופעה של תביעות ה-SLAPP גורמת להדרת קולות חשובים מהשיח הדמוקרטי, קולות החיוניים לפיתוחו ולהישרדותו:

"SLAPPs target exactly the kind of participation a functioning democracy deems essential to its survival. In this way it threatens to attach civil liability for speaking out on public issues. The ultimate result is that the free debate necessary for the effective functioning of a healthy democracy is stifled and silenced." (Wells, JA. "Exporting SLAPPs: International Use of the U.S. SLAPP to Suppress Dissent and Critical Speech" *12 Temp. Int'l & Comp. L.J.* 457 (1998)).

85. התפתחותה של דוקטרינת ה-anti-SLAPP בפסיקה ובחקיקה האמריקאית, נעשתה על יסוד ההכרה, שהאפקט המצנן וחסירת הדיון הציבורי, מושגות על ידי הגשת תביעות לשון הרע נגד יחידים או ארגונים לשינוי חברתי דלי תקציב, שהצורך להתמודד עם התביעה מהווה עבורם טעם מספיק כדי להשתתק ולוותר על השתתפותם בשיח הציבורי. לתביעות ה-SLAPP נודעות עלויות כלכליות (כגון שכר עו"ד, הפסד ימי עבודה, עלויות הדיינניות בבימ"ש), עלויות נפשיות לנתבעים הנאלצים להתמודד עם ההוצאות הרבות וההשפלה הכרוכה בהליך משפטי אשר לא היה אמור להתנהל מלכתחילה, ועלויות חברתיות ברורות (Chad Baruch, "If I had a Hammer": Defending SLAPP Suits in Texas, *Wesleyan L. Rev.* 55 1996-1997, p. 55; see also: Canan & Pring (1991-1992) 942)

86. כמו שאירע במקרה דנן, תביעות SLAPP מוגשות פעמים רבות במקביל להליך משפטי, שכבר קיים באותו נושא, מאחר שהנתבע בהליך המקורי (מגיש תביעת ה-SLAPP), מבקש להשית הוצאות משפטיות גבוהות על הצד השני, ולהרתיע אותו מלהיכנס לניהול הליך נוסף, העלול לעלות לו בזמן, ביציבות נפשית ובמשאבים (**Wilcox v. Superior Court (1994) 27 Cal.App.4th 809, 816**).

87. תוצאות קשות אלו של תביעות ה-SLAPP, הביאו את המחוקקים ואת בתיהמ"ש למצוא פתרונות יעילים לבעיה ולסילוק על הסף של תביעות טורדניות כאמור. כך, למשל, חוקקה מדינת קליפורניה הוראה, שמטרתה להביא לסילוק על הסף של תביעות, שפועלת כאפקט מצנן על חופש הביטוי. הסדרים דומים נחקקו גם במדינות נוספות (ראו, למשל, את החקיקה בלואיזיאנה - **Code of Civil Procedure Art. 971. Special motion to strike**).

88. כפי שמוסבר בסעיף המטרה של החוק הקליפורני:

"The Legislature finds and declares that there has been a disturbing increase in lawsuits brought primarily to chill the valid exercise of the constitutional rights of freedom of speech and petition for the redress of grievances. The Legislature finds and declares that it is in the public interest to encourage continued participation in matters of public significance, and that this participation should not be chilled through abuse of the judicial process. To this end, this section shall be construed broadly." (Sec. 425.16. Claim Arising from Person's Exercise of Constitutional Right of Petition or Free Speech -- Special Motion to Strike.)

89. בהתאם לזאת, נקבע, כי תביעה היוצאת נגד שימוש שעשה אדם בחופש הביטוי שלו בקשר לעניין ציבורי, תהיה כפופה להליך מיוחד של סילוק על הסף, אלא אם בית המשפט ישתכנע שיש לתובע סיכוי לזכות בה. כדי לקבוע מה סיכוייה של התביעה יבחן בית המשפט את כתבי הטענות ואת תצהירי הצדדים שעליהם מבוססת חבותו הנטענת של הנתבע או הגנתו. גם במקרה שהתובע יוכיח את סבירות תביעתו, ועקב כך היא לא תימחק, עדיין לא יהיה בכך כדי להשפיע על נטלי ההוכחה במהלך המשפט עצמו. לעומת זאת, אם תימחק התביעה ישלם התובע לנתבע הוצאות משפט (שזהו חריג לכלל הרווח בארה"ב, בניגוד לישראל, לפיו אין פוסקים הוצאות משפט).

90. מאז חוקק החוק הקליפורני, סולקו על הסף באמצעות עשרות תביעות SLAPP (Braun, J. I. "California's Anti-SLAPP Remedy After Eleven Years" *McGeorge L. Rev.* 34(4) (2003) 731).

91. מקרה אחד שרלבנטי לעניינו במיוחד נפסק לאחרונה בעניין *Nygård (Nygård, Inc. v. Uusi-Kerttula)*, 159 Cal. App. 4th 1027 (2008), שתבע עובד לשעבר, שאחרי פיטוריו התראיין לעיתון ותיאר במילים קשות את תנאי עבודתו אצל התובע. לצורך השוואה לפרסום נשוא התביעה דגן: העובד טען שהוא "הועבד בפרך וללא הפסקה", שמעסיקו "הציק לו ללא הרף", שהוא עבד כמו "משרת או עבד", דרש מהם לעבוד סביב השעון ו"השגיה עליהם כמו נץ" ו"לא רצה לתת לעובדים ללכת לראות רופא כשנפצעו". בית המשפט לערעורים קבע, כי התביעה היא מסוג SLAPP ויש לסלקה על הסף. נקבע, כי התביעה אכן נוגעת לתחום ביטוי מוגן בעניינים ציבוריים, וכי התיאורים והמונחים שפרסם הנתבע, לרבות אלו שנחזו כקביעת עובדה, נופלים כולם בתחום המוגן של הבעת דעת, "imaginative expression" או "rhetorical hyperbole".

92. בתי המשפט בקליפורניה קבעו עוד, כי לפי הפרשנות נכונה של החקיקה, כוונתו הסובייקטיבית של התובע כלל אינה חשובה, וניתן לסלק תביעה על הסף גם אם רק מבחינה תוצאתית היא מהווה SLAPP. זאת, בשל החשש לפגיעה קשה בחופש הביטוי בעניינים ציבוריים. (*Damon v. Ocean Hills Journalism Club*, 85 Cal. App. 4th 468. עקרון זה אושר על ידי בית המשפט העליון במדינה (*Equilon Enterprises v. Consumer Cause, Inc.*, 29 Cal.4th 53, 124. Cal.Rptr.2d 507).

93. עוד נפסק באותו בעניין *Damon*, כי ההגנה המיוחדת על חופש הביטוי בעניינים ציבוריים, אינה מצומצמת לעניינים מדיניים, אלא גם להתנהלות של גורמים פרטיים שמשיפה על ציבור רחב או על קבוצת אנשים.

94. גם במדינות שבהן אין חקיקה כאמור, חסמו בתי משפט תביעות SLAPP, ע"י פיתוח כללים הלכתיים, המתאימים גם לעניינינו. בית המשפט בקולורדו, למשל, ניסח בעניין *POEM (Protect our Mountain Environment (POME) v. District Court, 677 P.2d 1361 (Colo. 1984))* מבחן המאזן בין זכויות אזרחים וארגונים לשינוי חברתי לחופש הביטוי לבין זכות הגישה לערכאות. נקבע, כי במקרים שהתביעה נחזית כתביעת SLAPP יתקיים הליך מהיר, שבו יהיה על התובע לשכנע, כי יש תוחלת לתביעה, ובית המשפט יחיל ביקורת קפדנית ומחמירה את סיכויי העילה. על התובע להראות כי (א) מעשי הנתבע היו בסיס עובדתי, ואם תמך אותם הנתבע בעובדות, עדיין מעשיו או אמירותיו היו ללא עילה משפטית מוכרת; (ב) מטרתו העיקרית של הנתבע הייתה להציג ("harass") או שפעל ממניעים לא ראויים אחרים ("improper motive"); (ג) מעשי הנתבע היו בעלי יכולת ממשית להזיק או לפגוע ("adversely affect") באינטרס חוקי של התובע.

95. כך ראוי לנהוג גם במקרה דנן, כאשר פרוטותיו של כתב התביעה ברורות ממכלול הנסיבות, מכתבי הטענות עצמם, ולא כל שכן מהתצהירים המצורפים לבקשה זו. שהרי הליך של סילוק על הסף נועד "לאפשר לנתבע לעשות קפנדריה, כאשר מפני טענת חוק או אפילו טענה עובדתית קצרה ניתן לסיים את המשפט, בלא אשר ידון בית המשפט בכל השאלות השנויות במחלוקת" (ע"א 316/56 *קרמש נ' דבי*, פ"ד יא 1336 (1957) 1341; ההדגשה שלי – א"פ). למותר לציין, כי בשלב מקדמי זה אין הבקשה מסתמכת על כל הטענות, המשפטיות והעובדתיות, שעומדות למבקשת.

96. דומה שקשה לחלוק על כך שפרסום נשוא התביעה, הוא ביטוי בנושא בעל חשיבות ציבורית מן המעלה הראשונה. נושא הפרסום, תוכנו, והיותו חלק מדיון רחב יותר בסוגיות שחשיבותן הציבורית תוארה לעיל. על כן הוא ראוי להגנה מיוחדת ברוח דוקטרינת ה-SLAPP האמריקאית.

97. הנטל הכבד שיושת על המבקשת בניהול הגנה נגד תביעת סרק זו יעניש לא רק את המבקשת על שמימשה את חירות הביטוי שלה, אלא שתהיה לו גם השפעה מצננת על ביטויים ודיונים ציבוריים דומים, ודיי בכך כדי להגדיר את התביעה כ-SLAPP.

98. כאמור, כדי לזהות תביעת SLAPP די בתוצאה השלילית שצפויה ואין צורך להצביע גם על כוונה של התובע להשיגה. אך מעבר לדרוש נזכיר, כי המשיבה כבר פעלה בעבר להשתיק את עובדיה: כזכור, המבקשת וכל יתר חברותיה כבר "נענשו" פעם כאשר העזו לבטא את תסכולם לנוכח קיפוח זכויותיהם, ונאלצו לכתוב מכתב התנצלות, שמדבר בעד עצמו (ראו *סעיף* לעיל ונספח ב' לבקשה), פרשה שהיא כשלעצמה מעידה על כוונה להשתיק ולהרתיע.

בדומה לזה, כתב התביעה נחזה כמכוון להשתיק את המבקשת ואחרות כמותה, וזאת בין היתר, כיון שהתביעה הוגשה בתגובה לתביעה שהגישה המבקשת בבית הדין לעבודה; שהוגשה בבית משפט נכבד זה הגם שניתן היה להגישה בבית הדין לעבודה ולא לגרור את המבקשת להתדיינות

נוספת; שהוגשה הגם שלא נגרם למשיבה כל נזק כפי שעולה בבירור מתוכנו. וכך גם עולה מטענות הסרק שהעלתה המשיבה, כמו, למשל, טענת השקר המפגיע (ראו סעיף לעיל) והטענה בדבר כוונות זדון, שנועדה רק כדי להכפיל את סכום התביעה (ראו סעיף לעיל) ושנטענה על דרך הסתם מבלי שהמשיבה תטרח אפילו ליתן פרטים כמצוות תקנה 78 לתקנות סד"א.

99. אדרבא, עיון בפרסום מלמד שלא רק שלא היתה כוונה לפגוע (ולעניין כללי ה-SLAPP harass" או מניעים לא ראויים אחרים, אלא דווקא על תום ליבה של המבקשת, עניין המשליך, בין היתר, על הגנת תום הלב של המשיבה. נושא הפרסום אינו המבקשת אלא מענה לשאלה מדוע עובדים שחשים מקופחים אינם מתאגדים ועומדים על זכויותיהם. הפרסום לא נעשה בסמוך לסיום יחסי העבודה. הסגנון שבו נכתבו הדברים הוא ענייני ולכל היותר יש בהם – ולא רק לגבי המשיבה – אירוניה דקה ומרירה, שמעבירה את תחושת התסכול וחוסר האונים לנוכח מה שמסופר (לענייני "הזהירות היתרה" שבה נוקטים בתי המשפט בענייני סגנון - ראו, למשל, ע"א 4534/02 **רשת שוקן בע"מ נ' הרציוקביץ'**, פ"ד נח(3) 558, (2004) 574; ע"א 9462/04 **מורדוב נ' ידיעות אחרונות בע"מ** (2005) בפסקה 17).

100. העניין הציבורי של הביטוי נשוא התביעה משליך על ההגנות שבחוק איסור לשון הרע, כמו, למשל, הגנת "אמת דיברתי", הגנת תום הלב, ועל קריאה מקלה של הטקסט, שעה שבוחנים האם בכלל יש בו משום לשון הרע ולעניין ההבחנה בין עובדות לבין הבעת דעה לגיטימית. (להחלת המבחנים המקלים במקרה של נפגע שהוא "דמות ציבורית" גם במקרים בהם הנפגע הוא איש או גוף פרטי ובלבד שקיים אינטרס ציבורי ראו: רע"א 10771/04 **רשת תקשורת בע"מ נ' פרופ' אטינגר**) (2004): "המשיב בעניינינו אינו 'דמות ציבורית' כפי שדמות זו אופיינה בפסיקתנו אלא דווקא 'איש פרטי' ולכאורה, יש בכך כדי להשפיע על האיזון בעניינינו. אך זאת לכאורה בלבד... למרות שאין המשיב 'דמות ציבורית' במובן המקובל לא יכול להיות חולק בדבר קיומו של 'ענין ציבורי' בפרסום במקרה דנן"; ראו עוד: בש"א (מחוזי ת"א) 5750/07 **אילן בירן נ' שידורי קשת** (2007); ת"א (י-ם) 10780/06 **בנה קינד בע"מ נ' חן פרין** (2008); ת"א (י-ם) 15640/01 **מעלות ספיר בע"מ נ' עיתון ירושלים בע"מ** (2004)).

101. טענות רבות אחרות של המשיבה מתבררות כחסרות יסוד. כך, למשל, יצא קצפה של המשיבה על האמירה ש"אין חוזה". אלא שמנספח א'1 **לכתב התביעה** עולה שגם המשיבה החתימה את העובדות על חוזה עבודה, שתוקפו מ-1.9.2006, רק כשלושה חודשים לאחר מועד זה – ביום 19.11.2008. מכאן שגם המשיבה סברה שלא היה חוזה באותה עת, ולא ברור מדוע לא יכלו גם העובדות והעובדים לסבור כך ולהתלונן על כך במכתב התלונה (נספח א' לבקשה). גם העובדה שתנאי העסקה סוכמו בעל פה ולא קוימו (כפי שנטען על ידי כל העובדים במכתב הנ"ל, ובתצהירים הנלווים לבקשה זו) אף בה די כדי לבסס הן את האמור במכתב התלונה והן את האמור בפרסום. אם נבחן את הדברים על רקע הנסיבות שלעיל ולאור הוראות חוק איסור לשון הרע, איזכור העדרו של חוזה מופיע בפרסום כפרט לוואי, המסביר את תחושת חוסר הביטחון שחשו העובדות, ועל פניו אין בו משום לשון הרע. מעבר לכך, בין שנראה ב"אין חוזה" משום קביעת עובדה, ובין הבעת דעה או תחושה - דיי במכלול הנסיבות כדי להצדיק זאת. ומעבר לדרוש נזכיר, "שגם טענת לשון הרע איננה יכולה להגביל יתר על המידה את התבטאות הבלוגר המצוי. מטבע הדברים, לא כל כותב

באינטרנט הוא משפטן ולא ייתכן שכל בלוגר/מגיבן יצטייד בעורך דין צמוד על כל משפט שיוציא ממקלדתו. " (ת"ק (י-ם) 4381/06 **אוהד שם טוב נ' הגר צימרמן** (2007)).

102. דוגמא נוספת לביטויים שעומדים במרכז התביעה – "התחילו להתבטל תשלומים שעל פי הבנתי הגיעו לי". היכן לשון הרע כאן? והאם הדברים שהעלו בעניין זה העובדות במכתבן (נספח א') ונזכרים בתצהירים המצורפים לבקשה דכאן, אינם מספיקים כדי לבסס הגנת אמת דיברתי, ולמצער הבעת דעה בתום לב גם בעניין זה.

103. הוא הדין לגבי "המשכורות לא הגיעו בזמן", וההשלכה שהיה לדבר בחשבונות בנק של העובדות. האם לא די במכתב התלונה וההתנצלות (נספחים א' ו-ב' לבקשה) כדי ללמוד כי היו דברים מעולם? ומה לגבי תדפיסי חשבון הבנק של המבקשת (נספח ג') לכתב התביעה בבית הדין לעבודה – נספח ד' לבקשה דכאן) שמלמדים על איחור בתשלום המשכורת? והתצהיר הנוסף, שתומך בבקשה זו ושבו מעידה גם חברתה לעבודה של המבקשת על משכורות שלא הגיעו במועד - **האומנם אחרי כל אלה דרוש הליך משפטי מייגע ויקר, להעלות בזו אחר זו, את כל העובדות והעובדים, כדי שגם הם יספרו את אותם הדברים?**

104. על קנטרנות התביעה ניתן ללמוד, כאמור, גם מהעובדה שלא נגרם למשיבה כל נזק. עד כמה רחוק הפרסום מלהסב נזק למשיבה, ניתן ללמוד לא רק מכך שכתב התביעה כלל אינו טוען לקיומו של נזק, אלא גם מכך שהתביעה הוגשה מבלי שהמשיבה טרחה להגיב על הפרסום ובסמוך לו כפי שיכלה לעשות (למשמעות של העדר תגובה - ראו דברי השופטת גוטן-אגמון הנזכרים **בסעיף** לעיל) ואף לא פנתה אל המבקשת בדרישה להסירו או לתקנו. קל וחומר שאין בפרסום כדי לפגוע בזכות חוקית של המשיבה ("adversely affect a legal interest" - ראו **סעיף** לעיל). בנוסף, זכה הפרסום לתגובות מועטות בלבד, שלא נגעו כלל למשיבה, אלא רק לנושא ולמסר המרכזי של הפרסום בנוגע למצב עובדים באופן כללי (ראו בהקדמה ובנספח ג' לבקשה).

105. סילוק התביעה כמבוקש עולה בקנה אחד עם יישום נכון של זכות הגישה לערכאות. כך, למשל, פסק בית המשפט העליון בקליפורניה בעניין Equilon (ראו **בסעיף** לעיל), כי הליך למחיקה על הסף של תביעה מסוג SLAPP אינו פוגע בזכות החוקתית להתדיין, ושגם זכות זו אינה בלתי מוגבלת. זהו הדין גם בישראל: "זכות הגישה לבית-המשפט אינה כוללת בחובה את הכוח לפגוע מעבר למידה הראויה באינטרסים לגיטימיים של בעל-הדין שכנגד" (רע"א 83/01 **וייס נ' מרדכי**, פ"ד נה (3) 730 (2001) 732). "זכות הגישה לערכאות אינה זכות כה עילאית עד שתגבר על כל זכות אחרת בכל מקרה, בכל מצב ובכל עת. כנגדה עומדת זכותו של נתבע שלא יוטרד לשווא וכי לא תפגענה זכויותיו שלו" (רע"א 740/06 **פרח מצפור בע"מ נ' בל"ל בע"מ** (2006) בפסקה 3).

106. **בתי המשפט מגבילים את זכות הגישה לערכאות במקרים שונים ובכלל זה במקרה של תביעת לשון הרע.** בפסיקות שזכרו לעיל בעניין חשיפת שמות גולשים, שלא כמו במקרה דנן הוגשו תביעות בגין פרסומים, שעל פניהם היו לשון הרע, ואף גרמו נזק לתובעים. וחרף זאת נפסק שאין לחשוף את שם המפרסמים, החלטה שמשמעה חסימת התביעה (ראו: ה"פ (ת"א) 471/07 **סבו נ' ידיעות אינטרנט** (2007); בר"ע (חי) 850/06 **רמי מור נ' ידיעות אינטרנט** (2007)). זאת כיוון ש"הליך שכזה עלול להיות מנוצל לרעה על ידי מי שמבקש להשתיק ביקורת שנמתחה עליו ברשת

האינטרנט" (משרד המשפטים, דו"ח הועדה למסחר אלקטרוני 318). כמו באותם מקרים, גם כאן קיימים אינטרסים ציבוריים וזכויות יסוד נוגדות, כיוון שעצם ניהול ההגנה משית על המבקשת נטל בלתי נסבל בנסיבות העניין, ועל רקע הנסיבות שנסקרו לעיל, הוא צפוי לפגוע בחופש הביטוי ובזכויות יסוד של עובדים.

107. מכל האמור לעיל עולה, כי כתב התביעה נסמך על אדנים רעועים ואין לו תוחלת, ולנוכח הנזקים, שתגרום המשך התדיינות הסרק למבקשת, לעובדות אחרות ולציבור בכללותו, יש לסלק את התביעה על הסף.

אשר על כן מתבקש בית המשפט לסלק את התביעה על הסף ולחלופין להעבירה לבית הדין העבודה ולחלופין חילופין לעכב את ההליכים זכאן עד לסיום ההתדיינות בבית הדין לעבודה. כן מתבקש בית המשפט הנכבד לפסוק למבקשת את הוצאות הבקשה.